

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Бурятия

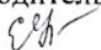
МКУ "Управление образования администрации

МО "Баргузинский район"

МБОУ "Хилганайская СОШ"

РАССМОТРЕНО

Руководитель МО

Урбагарова Е. Д.

Протокол № 4
от «28» августа 2023 г.

СОГЛАСОВАНО

Заместитель директора
по УВР

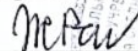

Бадмаева Е. А.

от «29» августа 2023г.

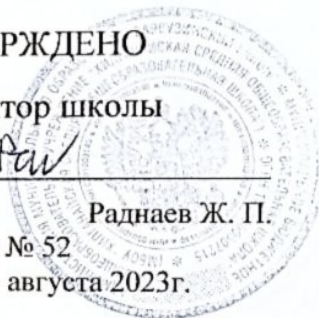
УТВЕРЖДЕНО

Директор школы

Раднаев Ж. П.

Приказ № 52
от «29» августа 2023г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

**учебного предмета «Литературное чтение на родном (бурятском)
языке»**

для обучающихся 2 класса

Хилгана 2023-2024

Тайлбари бэшэг

2 классай «Литературна уншалга» үзэхэ тобшо тайлбари иимэ журамшуулһан баримта бэшэгүүд дээрэ үндэһэлнэ:

- Федерального закона «Об образовании в Российской Федерации» от 29.12.2012 г;
- Закона Республики Бурятия от 13.12.2013 № 240-V «Об образовании в Республике Бурятия»;
- Федерального государственного стандарта начального общего образования (утвержден приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 06 октября 2009 г. № 373 «Об утверждении и введении в действие федерального государственного образовательного стандарта начального общего образования»;
- приказа Министерства образования и науки Российской Федерации от 19.12.2014 г №1598 «О внесении изменений в приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17 декабря 2010 г №1897 «Об утверждении федерального государственного стандарта начального общего образования»;
- приказа Министерства образования и науки Российской Федерации от 31.12.2015 № 1577 «О внесении изменений в федеральный государственный образовательный стандарт начального общего образования, утвержденный приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 17 декабря 2010 г. № 1897» (Зарегистрирован в Минюсте России 02.02.2016 № 40937);
- Федеральных перечней учебников на 2020-2021 учебный год (утверждены приказом Минпросвещения России от 08 мая 2019 № 233 «О внесении изменений в федеральный перечень учебников, рекомендуемых к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования, утверждённый приказом Министерства просвещения Российской Федерации от 28 декабря 2018 г. № 345»;
- СанПиНа 2.4.2.2821-10 "Санитарно-эпидемиологические требования к условиям и организации обучения в общеобразовательных учреждениях"» (утверждены постановлением Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 29 декабря 2010 г. №189, зарегистрированным в Минюсте России 3 марта 2011 г., рег. номер 19983);
- постановления Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 30.06.2020 г. №16 «Об утверждении санитарно-эпидемических требований к устройству, содержанию и организации работы образовательных организации и других объектов социальной инфраструктуры для детей и молодежи в условиях распространения новой коронавирусной инфекции (COVID-19)»;
- Примерной основной образовательной программы начального общего образования протокол №1/15 от 08 апреля 2015 г;
- Основной образовательной программы начального общего образования МБОУ «Дыренская средняя общеобразовательная школа»;
- Устава МБОУ «Дыренская средняя общеобразовательная школа», утвержденного постановлением администрации МО «Курумканский район» № 439 от 21.12. 2015 г. - Учебного плана МБОУ «Дыренская средняя общеобразовательная школа» на 2021-2022 учебный год.
- Закона Республики Бурятия от 10 июня 1992 г. №221-ХП«О языках народов Республики Бурятия» (с изменениями и дополнениями);

-приказа МОиН РБ от 26.06.2015 г № 02-16/2100 «Об опубликовании примерных основных образовательных программ начального общего и основного общего образования и организации преподавания бурятского языка и литературы в общеобразовательных организациях Республики Бурятия»;

Хэлэн болбол арадай хүгжэлтын нэгэ хуби болоно. Түрэл хэлээ шуудалжа, эрдэм мэдэсээ үргэдхэхын тула һурагшад ямар шалтагаанаар хэлээ мэдэхэб, хэлэнэй удха ямар байхаб гэжэ тодорхой мэдэрэлдэ абтаха ёһотой. Харин зүбөөр хэлэжэ һурахын тулада үхибүүд юун тухай хэлэхээ, ямар үгэнүүдые хэрэглэн, хөөрэлдөө үнгэргэхэб гэжэ мэдэхэ шухала.

Уншалгын хэшээлнүүдэй **гол зорилго** хадаа түрэл хэлэн дээрээ найнаар ойлгон уншажа, үгэнүүдые зүбөөр уншуулжа, ухаан бодолоо гүйлгэжэ, аман хэлэлгээ хүгжөөхэ болоно. Онтохон, шүлэг болон рассказ уншаха хэшээлнүүдые үнгэргэхэдөө, багша өөрөө тон найнаар, яаралгүйгөөр жэшээтэ уншалга харуулжа,эхинһэнь,эсэс хүрэтэрнь гансата уншажархиха бэшэ, хэдэн хуби болгон хубаажа уншаха ба уншуулха. Энэ үедэ уншалгын хэшээлнүүдтэ удхыень ойлгожо, мэдэрэлтэйгээр уншалгада тусгаар анхарал табигдана.

Һурагшад **литературна уншалга** юун гээшэб гэжэ тон гүнзгыгөөр ойлгожо абаха ёһотой. Литература хадаа искусствын нэгэһалбари боложо үгэнэ. Тиихэдээ үгэ уншалгын хэшээлнүүдтэ хэрэглэгдэдэг текстнүүд соо ямар үүргэ дүүргэнэб гэжэ үхибүүд мэдэхэ аргатай.

Хоёрдохи классай һурагшад үгэ дээрэ хүдэлхэдөө, нэн түрүүн тэрэнэй олон арга боломжонуудтай танилсана: үгын удха хүнэй досоохи байдал тон найнаар харуулжа, оршон тойронхи байдалай хубилалтануудые хүсэд дүүрэн ойлгохо болоно бшуу.

Текстын удаа үгтэһэн асуудалнуудта үхибүүд ганса нэгэ харюу үгөөд дүүргэхэ бэшэ, харин олон ондоо һанамжануудаараа хубаалдаха.

Удхаараа ойлгосотой богонихон рассказ, онтохо, шүлэг гү, али басни үхибүүд уншахадаа, зохёолой удхые, гол шухала һанал бодолые, үйлэдэгшэ нюурнуудые, тэдэнэй абари зан үйлэ хэрэгүүдые бата бэхеэр ойгожо абаха болоно. Уран зохёолой дүрсэлэн харуулдаг аргуудые илангаяа хэлэнэйн баялиг тухай ойлгожо абаха.

Уншаһан зохёолойнгоо удхые тайлбарилан хөөрэлдэхэдөө,һурагшад

зохёолой удхын гол шухала ба шухала бэшэ һанал бодолые илган оложо, зохёолые хубинуудта хубаажа, тэдэнэйгээ холбоо оложо һураха. Энэ хадаа һурагшадай логическа ухаан бодолые хүгжөөлгэдэ туһа хүргэдэг.

Зохёолнуудые уншахадаа, оршон тойронхи юумэнүүд тухай һурагшадые зүб ойлгосотой болгохо гээшэ тон ехэ удха шанартай юм. Литературна уншалгын хэшээлнүүдтэ һурагшадай дүй

дүршэл хэрэглэхэ: тэдэнэй ойлгосые үргэдхэхын тула байгаалиин үзэгдэлнүүдые , хүн зоной ажаһуудалые саг үргэлжэ ажаглаха хүдэлмэри ябуулагдаха ёһотой.

Һургуулида һуралсал ба хүмүүжүүгын хүдэлмэри эрид һайжаруулгада номуудай ашаг туһаламжа хүргэдэгын мэдээжэ ха юм. Номууд эрдэм мэдэсэ үгэхэхөө гадна, һайн һайхан абари зан, арад зондоо унтаршагүй дурлал хүмүүжүүлнэ бшуу.

Үшөө тиихэдэ һурагшад ном уншаха зуураа ажабайдал тухай орёо асуудалнуудта харюу олодог, ажал хүдэлмэрийн ашаг туһые ойлгожо абадаг, ажалша хүниие хүндэлхэ, сэгнэхэ болодог, арад зоной ёһо заншал, сэсэн мэргэн һургаал гүнзэгыгөөр ойлгожо, шэбшэжэ үзэхэ дадалтай болохо.

Һурагшад абяагүйгөөр ба шангаар уншаһан зүйл тухайгаа багшын табиһан асуудалнуудта гүйсэд дүүрэн харюу үгэжэ шадаха.

Һурагшад рассказ гү, али статьянуудые уншахадаа, үйлэдэгшэ нюурнуудайн хэһэн хэрэгтэ сэгнэлтэ үгэжэ, тэдээн доторхи үйлэ ушарнуудта, геройнуудта характеристика үгэхэ дадалтай болохо.

Тус классай һурагшад уншаһан зүйлөө дэлгэрэнгыгээр ба хуряамжаар хөөрөжэ шадаха, арадай аман зохёолтой, арадай сэсэн һургаалтай танилсалгаяа улам үргэдхэхэ, мэдэсэеэ улам баяжуулха болоно

Илангаяа тоонто нютаг, арадайнгаа ёһо заншалнууд тухай мэдэсэеэ гүнзэгырүүлжэ, олон шүлэгүүдые, оньһон, үгэнүүдые, үреэлнүүдые сээжээр мэдэдэг болохоһоо гадуур, эпитет, гиперболэ, олицетворении г.м. шүлэгэй уран найруулгын аргуудтай практическаар танилсаха ёһотой. Баснтай танилсажа, тэрэнэй удха узуурыень ойлгожо абаха, тэрээн соохи обронуудые, тэдэной хэһэн үйлыень ойлгожо, уран гоё талыень мэдэжэ абаха болоно. Онтохонуудые тэдээн соо хэлэгдэһэн шэдитэ зүйлнүүдые зүбөөр ойлгон абаха тон шухала.

Һурагшадай үгэ хэлыень баяжуулха ба зохёохы һанал бодолыень үргэдхэхын тула элдэб янзын хүдэлмэри хэжэ байха: хамта уранаар уншалга, хамтадаа хабаадаха зүжэг, нюур нюураар уншалга, хэһэгүүдые сээжээр хэлэхэ г.м. мүн элдэб янзын зохёохы шэнжэтэй бэшэмэл хүдэлмэри дүүргэхэ.

Һурагшад уншаһанаа хубинуудта хубаажэ, өөһэдөө түсэб табяад, текстэеэ тобшоор ба түүбэрилэн хөөрөжэ шадаха дадалтай болохо.

Уншалгын хэшээлэй ехэнхи сагын текст уншалгада, тэрээн хүдэлэлгэдэ зориулагдаха. уншалгын урда тээ хэгдэхэ хөөрэлдөөн хадаа хэшээл соо уншагдаха материалай удхатай нягта холбоотой байха ёһотой.

Уншалгын хэшээлнүүдтэ үхибүүдэй хараһан, мэдэхэ юумэнүүд хэрэглэгдэжэ, тэрэниень үргэдхэхын тула багша хадаа байгаалиин үзэгдэлнүүдые, олониитын ажабайдалые, хүн зоной ажал хүдэлмэриие саг үргэлжэ ажаглаха хүдэлмэри ябуулжа байха зэргэтэй.

Үшоо нэгэн саг дабхар угэгэдэнэ.

Хэшээлдээ **«Литературна уншалга»**: Үндэһэн буряад һургуулийн 2-дохи класста уншаха ном баригдана. Авторнууд: Содномов С.Ц., Раданжапова С.В.. 2-дохи класс.- Улаан – Үдэ, «Бэлиг» хэблэл, 20019 он; Буряад Республикын Һуралсалай болон эрдэм ухаанай министерство баталһан.

«Литературна уншалга» гэхэн Һуралсалай номой гол болон тодорхой зорилгонууд

2 классай литературна уншалгын программын гол зорилго - Һурагшадта ухаан бодол, сэдхэлэй мэдэрэл, зориг хүгжөөлгэ болоно. Эдир уншагшые хүмүүжүүлгэ, тэрэнэй нигүүлэсхы боди сэдхэл хүгжөөлгэ хадаа тон орёо асуудалнуудай нэгэн. Юундэб гэхэдэ, Һурагшадай уран зохёол хадуун абалга, дотор байдалай ябаса үхибүүн бүхэнэй зохёол сэдхэлээрээ ойлгон абалгатай холбоотой.

«Литературна уншалга» номой тодорхой зорилгонууд гэхэдэ:

- уран зохёолнуудые дүүрэн хадуун абажа, геройнуудтань сэдхэлээ үбдэхэ, эмоциональнаар хандаха шадабари хүгжөөхэ;

- уран зохёол сэдхэлээрээ мэдэрхэ, ойлгохо, зохёолой дүрсэ байгуулһан уран аргуудые таниха, тухайлан бодомжолхо зохёохы дадалнуудые хүгжөөхэ;

- хүүгэдэй поэтическэ шагналга (поэтический слух), уран һайханда нарин хандалга (художественный вкус) хүгжөөхэ;

- байгааалиин гоё һайхание, оршон ажабайдалые мэдэрэн ажаглаха, сэгнэхэ шадабари хүгжөөхэ;

- хэмжээгээрээ ехэ багашье, удхаараа хүнгэн хүндэшы зохёолнуудые гүнзэгыгөөр ойлгохо дадал хүгжөөхэ;

- сэдэбээрээ (темэ), жанраараа элдэб зохёолнуудые уншуулжа, Һурагшадай мэдэхэ юумэ (кругозор) үргэдхэжэ, тэдэнэй эстетическэ, познавательна дүршэл үргэн болгохо;

- бага наһанай Һурагшадта зорюулагдаһан эрхим уран болон научна-познавательна зохёолнуудтай танилсуулха;

- зохёолой хэлэн, удха дээрэнхэ хүдэлжэ, хүмүүнэй үнэ сэнтэй хараа бүридүүлхэ (формирование ценностных ориентиров личности);

- Һурагшадай уншаха һонирхол, эрмэлзэл дээрэнхэ үндэһэлжэ, уншалгын шанар программын эрилтын ёһоор нарижуулха.

«Литературна уншалга» номой удха

Ном соо оруулагдаһан зохёолнууд бага наһанай һурагшадай хүгжэлтын психологическа онсо өөрэ зүйлнүүд, тэдэнэй оршон байдалые эзэмдэн ойлгохо эрмэлзэл, ухаан бодолой, мэдэрэлэй хүгжэлтэ хараада абтаһан байна.

2 классай литературна уншалгын программа удаадахи бүлэгүүдһээ бүридэнэ:

1. Уншаха, шагнаха зохёолнууд;

2. Текстээр хүдэлмэрилжэ хэлэлгын мэдэсэ болон шадабари хүгжөөлгэ;

3. Зохёохы ажаябуулгын оршон байдалда сэдхэлэй мэдэрэлтэйгээр хандалгын дүүршэл баяжуулга болон хүгжөөлгэ;

4. Турэлхи хэлэн.

Уншаха номой гол удхань дээдэ хэмжээнэй элдэб жанрай уран зохёолнууд болоно.

Тэдэнэй авторнууд гэбэл: буряад литературы классигууд Х. Намсараев, Ч. Цыдендамбаев, Ж. Балданжабон, Ц. Номтоев, Ц.-Д. Дондокова, Б. Абидуев, Ц.-Б. Бадмаев, мүнөө үеын буряад литературы уран зохёолшод М. Чойбонов, Г. Дашабылов, Г. Чимитов г.м. болоно.

Һурагшадай һонирхол, эрмэлзэл эдэбхижүүлхэ, ухаан бодол хүгжөөхэ зорилготойгоор «**Литературна уншалга**» ном соо буряад арадай аман зохёолой абдарһаа онтохонууд, таабаринууд, оньһон болон жороо үгэнүүд оруулагдаһан байна.

Эдэ зохёолнуудые оруулхадаа, һурагшадай ганса эрдэм элбэгжүүлхэ гэжэ оролдогдоо бэшэ, харин уран зохёолнуудые научно-познавательна зохёолнуудһаа илгаруулха шадабаритай болгохо, тэдэнэй үүгэнүүдтэ анхаржа һургаха гэхэн зорилго табигдана.

Зохёолнуудай һүүлдэ үгтэһэн даабаринууд һурагшадай литературна хүгжэлтэдэ онсо үүргэ дүүргэхэ зорилготойгоор зохёогдонхой. Тиигэжэ зарим зохёолнуудые зэргэсүүлэн үзэхэдөө, уран зохёолшо бүхэн оршон байгааһаа, ажаһуудалые өөр өөрынхээрээ хадуун абадаг байһыень анхаруулха гэхэн зорилготой.

«**Литературна уншалга**» номой удхадань буряад арадай ёһо заншалнуудһаа, һургаал заабаринуудһаа зарим зүйлнүүд оруулагданхай. Һурагшад эдэ зохёолнуудые уншахадаа, түрэл арадайнгаа нангин һургаалнуудые мэдэхэ болоод, сахижа ябахань дамжаггүй.

Эхин һургуулида буряад хэлэ үзэхэ методикын хүгжэлтын түүхэдэ анха түрүүшынхией драматическа жанрай зохёол орууладанхай. Тиихэдэ һурагшад литературы гурбан шухала жанрнуудтай танилсаха, онсонудыень мэдэхэ болохо.

Һуралсалай жэл соо 68 саг үгтэнэ, неделидэ 2 саг:

1-дэхи четверть соо 18 саг.

2- дохи четверть соо 14 саг.

3-дахи четверть соо 22 саг.

4- дэхи четверть соо 14 саг.

Учебно-тематический план по түрэлхи хэлэн

Название разделов	Всего	Содержание учебного материала
Раздел 1. Мэндэ амар,хургуули!	2	Бултадаа найнаар хурагты! «Түрэлхи хэлэн» номотоёо танилсалга. Шүлэг хүнэй сэдхэлдэ ямар бодолнуудые түрүүлнэб. Сентябриин нэгэнэй найндэр хурагшадта юугээрээ сэнтэйб. Уран уншалга.
Раздел 2. Амар сайн, буряад хэлэн!	2	«Хэлэн, түрэлхи хэлэн» гэхэн үгэнүүдэй удхатай, буряад хэлэн тухай бадагуудтай танилсуулха. Поэт, жэшээнэ, зэргэсүүлгэ гэхэн үгэнүүд тухай мэдээсэл үгэхэ. Шүлэгүүдээ зэргэсүүлхэ.
Раздел 3. Хэшэгээр баян намар	6	Буряад уран зохёолшодой намар ба намарай байгаали тухай зохёолнуудтай танилсуулха; шүлэгүүдые уран гоёор уншалгын маяг тухай мэдээсэл үгэхэ. Буряад арадай хургаал заабаринуудай удха тухай мэдэхэ болгохо.
Раздел 4. Түрэхэн минии Тоонто	5	«Нютаг. Тоонто» гэхэн үгэнүүдэй удхатай, тоонто нютаг тухай зохёолнуудтай танилсуулха. Байгал далай, Буряад ороной байгаалиин барагдашагүй баялиг, уласай ниислэл хото Улаан- Үдэ тухай мэдэхэ болгохо. Хоолойнгоо аянгаар шүлэгэй удха дамжуулжа шадаха гэжэ заабаритай болгохо.
Раздел 5. Хүн болохо баганаа	9	Хүнэй бага наһан тухай зохёолнуудтай танилсалга, аха хүние хүндэлхэ гэхэн заабари һануулха. «Найн, муу» гэхэн ойлгосонуудай удха, хүн бүхэн бүлынгоо ёһо заншалнуудые сахижа ябаха ёһотой гэжэ хурагшад мэдэжэ абаха. Онһон үгэнүүдые тааруулжа олохо. Зохёолнуудһаа ямар хургаал абабабта? Нюураар уншаха, түсэб табиha, хөөрэхэ.
Раздел 6. Үбгэн буурал үбэлнай	7	Үбэлэй байгаали тухай зохёолнуудтай, олицетворени гэхэн уран аргатай танилсуулха. Шүлэгүүдые уран гоёор уншалгын маяг, зохёолой хэлэ шэмэглэдэг уран арга тухай дамжуулха.Уншаһан зохёолойнгоо удхаариасуудалнуудта харюусажа, асуудалнуудые табижа хураха. Шүлэгүүд сооһоо олицетворении олохо. Хэмжээгээр багахан зохёолго бэшэжэ шадаха болгохо.
Раздел 7. Буряад арадай аман зохёол.	13	Буряад арадай аман зохёолой жанрнуудтай (таабаринууд, онһон, хошоо болон жороо үгэнүүд,

		ёохорой дуунууд, онтохонууд) танилсаха. Аман зохёолой илгаа; оньһон, хошоо болон жороо үгэнүүдэй уран гоёор уншалгын маяг; арадай онтохонуудай 3 янза (арадай, ажабайдал харуулһан, амитад тухай болон шэдитэ)мэдэхэ болоно.
Раздел 8. Сагаалган –буряад арадай заншалта һайндэр.	6	Сагаалган, саган, ёһо заншал, золгохо, хадаг гэһэн үгэнүүдэй удхатай; Сагаалган тухай уран зохёолнуудтай; 12 жэлэй нэрэнүүдтэй танилсуулха. Сагаалганай һайхан заншалнуудые; золгон амаршалгын ёһонуудые мэдэхэ болгохо.Уран зохёол соохэрэглэгдэһэн үгэнүүдые адаглажа шадаха болгохо.
Раздел 9. Айлшан хабар.	4	Хабар болон хабарай байгаали тухай зохёолнуудтай танилсуулха. Шүлэгүүдые уран гоёор уншуулаха, хэмжээгээрээ багахан зохёолго бэшэхэ, нүхэдөөрөө суг хамта ажаллаха, бэе бээе шагнажа һураха.
Раздел 10. Үхибүүдэй дуратай уран зохёолшод	6	Хоца Намсараевич Намсараевай, Баваасан Доржиевич Абидуевай, Цырен- Базар Бадмаевич Бадмаевай, Гунга Гомбоевич Чимитовай, Эрдэни Чимитович Дугаровай хүүгэдтэ зорюулһан зохёолнуудтай танилсаха. Зохёолой удха юун бэ гэжэ мэдэжэ абаха. Уран зохёолшын үгын хүсөөр сэдхэлэйнгээ байдал, мэдэрэл яажа дамжуулһые ажаглажа шадаха болохо.
Раздел 11. Арадай баялиг – табан эрдэни	5	Буряад арадай баялиг – табан хушуу малтай болон тэдэнэй түлнүүдтэй; табан хушуу мал тухай зохёолнуудтай; буряад арадай шагай наадан, тэдэнэй янзануудтай танилсуулха. Ямар зохёолнуудые зүжэглэмэл зохёол гэдэг бэ, шагай наадан хүүгэдэй хүгжэлтэдэ ямар нүлөө үзүүлдэг бэ гэжэ мэдэхэ болгохо. Зүжэглэмэл зохёол нюур нюураар уншажа; үйлэдэгшэ нюурнуудай абари зан, үйлэ хэрэг хоолойнгоо аянгаар дамжуулжа шадаха болгохо.
Раздел 12. Литературна онтохонууд	3	Разделын гаршагаар ойлгосо оруулха. Бавасан Абидуевай»Тэхэ Бабанын түүхэ» гэһэн онтохотой танилсуулха. Шээнэ үгэнүүдэй удха, хүн бүхэн уншаһан зохёолдоо өөрын хандасатай, һанамжатай байдаг гэжэ мэдэхэ болохобди. Онтохоной удха хоолойнгоо аянгаар дамжуулжа, табиһан түсэбөөрөө хүдэлжэ; монологическа болон диалогическа түхэлөөр һанаһанаа хэлэжэ; өөрынгөө хараа бодол дамжуулжа шадаха болгохо. Онтохоной геройнуудта тодорхойлолго үгэгты.

Тематическое планирование

№п/п	Наименование раздела и тем	Кол-во часов	Контрольные работы	Практические работы	Дата изучения	Электронные цифровые образовательные ресурсы
Раздел 1. Мэндэ амар,хургуули!		2				
1.	Бултадаа хайнаар хурагты! С.Содногов. Сентябриин нэгэнэй хайндэр.	1			5.09	https://nom.buryat-lang.ru/
2.	Мэндэ амар,хургуулим!	1			7.09	https://nom.buryat-lang.ru/
Раздел 2. Амар сайн, буряад хэлэн!		2				
3.	Х. Намсараев. Буряад хэлэн. Э. Дугаров. Түрэл буряад хэлэмни. Зэргэсүүлгэ.	1			12.09	https://nom.buryat-lang.ru/
4.	Д. Ошоров. Хэлэмни аман соогоо.	1		1	14.09	https://nom.buryat-lang.ru/
Раздел 3. Хэшэгээр баян намар		6				
5.	С. Содногов. Алтан намар.	1			19.09	https://nom.buryat-lang.ru/
6.	Б. Санжин. Намарай эхин.	1			21.09	https://nom.buryat-lang.ru/
7.	Ц-Д. Дондокова. Намарай шэнжэ. Ч. Цыдендамбаев. Намарай ой соо.	1		1	26.09	https://nom.buryat-lang.ru/
8.	Ц. Д. Хамаев. Галуудай бусалган	1			28.09	https://nom.buryat-lang.ru/
9.	А. Тороев. Хүбүүхэн ба зүгы	1			3.10	https://nom.buryat-lang.ru/
10.	Д. Жалсараев Хартаабха.	1			5.10	https://nom.buryat-lang.ru/
Раздел 4. Түрэн минии Тоонто		5				
11	Э. Дугаров. Тоонто нютагнай хайхан. Буряадайм нютагууд.	1			10.10	https://nom.buryat-lang.ru/
12	Текст. Буряад хайхан уласнай!	1			12.10	https://nom.buryat-lang.ru/

						lang.ru/
13	Буряад орон. Ц-Ж. Жимбиев. Аглагхан ужам Ага нютаг.	1			17.10	https://nom.buryat-lang.ru/
14	Ц. Цыдыпова Агамни					https://nom.buryat-lang.ru/
15	Ая ганга Усть-Орда нютаг. М. Хамушкеева Усть-Орда	1			19.10	https://nom.buryat-lang.ru/
16	Буурал Байгални.	1	1		24.10	https://nom.buryat-lang.ru/
	Раздел 5. Хүн болохо багаһаа	9				
17	Ц.- Д. Дондокова Хэн һайн. Хэн мууб?	1			26.10	https://nom.buryat-lang.ru/
18	М. Осодоева Аша хүбүүн	1			7.11	https://nom.buryat-lang.ru/
19	Д. Жалсараев Хоёр нүхэдэй хүсэл	1		1	9.11	https://nom.buryat-lang.ru/
20	Д. Оцоров Улаан тобшо	1			14.11	https://nom.buryat-lang.ru/
21	А. Мангатханов Мартамхай Мархай	1			16.11	https://nom.buryat-lang.ru/
22	Г. Чимитов Ылан Һамажаб, Һамбааша ямаан. Сочинени.	2			21.11 23.11	https://nom.buryat-lang.ru/
23	Д. Ошоров. Дохолон хүн.	1			28.11	https://nom.buryat-lang.ru/
24	Ж. Балданжабон Та	1	1		30.11	https://nom.buryat-lang.ru/
	Раздел 6. Үбгэн буурал үбэлнай	7				
25.	К. Ушинский Үбэлэй ааша	2			5.12 7.12	https://nom.buryat-lang.ru/
26	Ц.-Д. Дондогой Түрүүшын саһан.	1			12.12	https://nom.buryat-lang.ru/
27	Олицетворени гэһэн ойлгосо. Ц.- Д. Дондокова Саһан хүгжэм Ц.-Б. Бадмаев Саһан	1			14.12 19.12	https://nom.buryat-lang.ru/
28	Г. Бадмаева Һонирхолтой асуудал	1			21.12	https://nom.buryat-lang.ru/

29	Ц.-Ж. Жимбиев Ёлкын дуун	1			26.12	https://nom.buryat-lang.ru/
30	Д. Ошоров. Боосоогоо алдахан Булад	1			9.01	https://nom.buryat-lang.ru/
	Раздел 7. Буряад арадай аман зохёол.	13				
31	Таабаринууд.	1		1	11.01	https://nom.buryat-lang.ru/
32	Онъһон үгэнүүд.	2			16.01 18.01	https://nom.buryat-lang.ru/
33	Хошоо үгэнүүд	1			18.01	https://nom.buryat-lang.ru/
34	Жороо үгэнүүд	1			23.01	https://nom.buryat-lang.ru/
35	Ёохорой дунууд.	1		1	25.01	https://nom.buryat-lang.ru/
36	Онтохонууд. Шонье мэхэлһэн шандаган.	1			30.01	https://nom.buryat-lang.ru/
37	Хулгана тэмээн хоёр	1			1.02	https://nom.buryat-lang.ru/
38	Мэхэтэй эрэ тахья	1			6.02	https://nom.buryat-lang.ru/
39	Аргатай түлээшэн	1			8.02	https://nom.buryat-lang.ru/
40	Үгытэй үншэн басаган. Зохёолой удха	2			13.02 15.02	https://nom.buryat-lang.ru/
41	Будамшуу	1	1		20.02	https://nom.buryat-lang.ru/
	Раздел 8. – Сагаалган буряад арадай заншалта һайндэр.	6				
42	Сагаалгамнай морилбо.	1			22.02	https://nom.buryat-lang.ru/
43	Сагаан һараар!	1			27.02	https://nom.buryat-lang.ru/
44	Арбан хоёр жэл	1			29.02	https://nom.buryat-lang.ru/
45	Ц. Цырендоржиев Сагаалган	1			5.03	https://nom.buryat-lang.ru/
46	Г. Бадмаева Сагаалганай бэлэг	1			7.03	https://nom.buryat-lang.ru/
47	Үреэлнүүд	1	1		12.03	https://nom.buryat-lang.ru/

	Раздел 9. Айлшан хабар.	4				
48	Ц. Цыдыпова. Хабар ерэбэ.	1			14.03	https://nom.buryat-lang.ru/
49	Ж. Зимин. Март. Ч. Цыдендамбаев Ургыхан	1			19.03	https://nom.buryat-lang.ru/
50	Ц.- Д. Дондогой Эжымни гамтайхан	1			21.03	https://nom.buryat-lang.ru/
51	Г. Бадмаева Бэлэг	1			2.04	https://nom.buryat-lang.ru/
	Раздел 10. Үхибүүдэй дуратай уран зохёолшод	6				
52	Х.Н. Намсараев Манай нютаг	1			4.04	https://nom.buryat-lang.ru/
53	Ц.- Б. Б. Бадмаев Хонин мөөрэдэг гү, маарадаг гү?	1			9.04	https://nom.buryat-lang.ru/
54	Б. Д. Абидуев Муура багша	1			11.04	https://nom.buryat-lang.ru/
55	Э. Ч. Дугаров Минии гүлгэн	1			16.04	https://nom.buryat-lang.ru/
56	Г. Г. Чимитов Би космонавт болохоб	1		1	18.04	https://nom.buryat-lang.ru/
57	Ц. Н. Номтоев Батын үбгэн баабай	1			23.04	https://nom.buryat-lang.ru/
	Раздел 11. Арадай баялиг – табан эрдэни	5				
58	Г. Чимитов Табан хушуу мал	1			25.04	https://nom.buryat-lang.ru/
59	Жамсрангий Лодой Тугал. Унаган.	1			2.05	https://nom.buryat-lang.ru/
60	Жамсрангий Лодой Хурьган. Эшэгэн. Ботогон	1			7.05	https://nom.buryat-lang.ru/
61	Г. Чимитов Табан нүхэд	1			14.05	https://nom.buryat-lang.ru/
62	Шагай наадан тухай. Ц.-Б. Бадмаев Шагай наадан	1		1	16.05	https://nom.buryat-lang.ru/
	Раздел 12. Литературна онтохонууд	3				
63	. Бавасан Абидуевай»Тэхэ	2			21.05 23.05	https://nom.buryat-lang.ru/

	Бабанын түүхэ» гэһэн онтохотой					
54	Ф. Цыренжапов Уран дархан	1	1		28.05	https://nom.buryat-lang.ru/
	Итого	68	5	7		

Һуралсалай жэлэй эсэстэ 2-дохи классай һурагшад турэлхи хэлээр иимэ мэдэсэ ба дүй дүршэлтэй болохо:

Уншалгын дүршэлнүүд:

- Уншаһан юумэнэйнгээ удхыень ойлгон, зүбөөр, нэгэ жэгдээр, уран гоёор, үгэнүүдые бүхэлээрнь уншалга (жэлэй һүүлдэ минута соо 40-50 үгэ);

- Логическа сохилто ба мэдүүлэлнүүдэй, текстын хубинуудай хоорондохи зогсолто (пауза) баримталан уншалга;

- Уншаһан материалайнгаа удхые интонацяар харуулжа шадаха.

Текст дээрэ хэгдэхэ хүдэлмэри:

- Рассказ соохи үйлын һубарил оложо шадаха;

- Уншаһан текстые гүйсэд удхатай хубинуудта өөрынгоо арга шадалаар хубаажа шадаха;
- Бүхэли рассказай болон тэрэнэй хубиин шухала удхые илгажа шадаха;
- Үйлэдэгшэ нюурнуудай ябадалда сэгнэлтэ үгэжэ һураха;
- Уншаһан юумэнэйнгээ удхые ойлгоод, тобшохоноор хэлэжэ шадаха;
- Уншаһан текстын удхые харуулһан зурагуудаар хөөрөжэ шадаха;
- Үйлэдэгшэ нюурнуудые, байгаали, үйлэ харуулһан үгэнүүдые, мэдүүлэлнүүдые текст сооһоо өөрөө оложо шадаха;
- Өөрынгөө хараһан, дуулаһан юумэн тухайгаа хөөрөжэ шадаха;
- Уран зохёолнуудай жанрнуудай зарим онсо илгаануудтай практическа танилсалга: онтохон соохи жэгтэй гайхамшагтай юумэнууд тухай, шүлэгүүдэй онсо илгаа тухай.

Түрэлхи хэлээр ба уншалгаар 1-4-дэхи классуудай хурагшадай мэдэсэ, шадабари, дадал сэгнэхэ эрилтэ

1. Уншалгын дадал сэгнэлгэ

1-дэхи класста уншалгын дадал хадаа «Үзэглэл» ба «Уншаха ном» соохи текст хурагшадай хэр зэргэ уншадаг болоһые ажаглалга дээрэнээ сэгнэгдэхэ ёһотой. Текст дээрэ хүдэлхэ шадабари хараадаа абан, класс бүридэ программын эрилтын үндэнһөөр табигдаһан хэмжээ баримталан, хурагшадай уншалгын дүршэл сэгнэхэ.

«5» сэгнэлтэ хэрбээ:

а) 1-дэхи классай хурагшын үгэнүүдые бүхэлеэр (3-4 үгэнүүдые -үенүүдээр), һэлгэн, хазагайруулангүй, үзэг гээнгүйгөөр, удаан аялгануудые зүбөөр, запятой, точкын һүүлдэ зогсолто зүбөөр хэрэглэн уншахадань;

б) 2-4-дэхи классуудта удхын сохилто баримталан, сэгнэлтын тэмдэг зүбөөр илган уншахадань; уншаһан текстын гол удха зүбөөр ойлгоод, хэлэжэ, хөөрөжэ шадаа хаань;

в) 3-4-дэхи классудай хурагшадта уншаһан текст хубинуудта хубаажа шадаа хаань;

г) шүлэг сээжээр хэлэхэдээ, үгэнүүдээ зүбөөр, нэгэшье торонгүй, уран гоёор уншаһан байхадань табиха.

«4» сэгнэлтэ хэрбээ хурагшын:

а) уншахадаа, үгэнүүдтэ 2-3 алдуу гаргаа хаань, сэгнэлтын тэмдэгэй хойно (точко, запятой, асууһан ба шангадхаһан) зогсолто хээгүй хаань;

б) сээжээр уншахадаа, үгэнүүдтэ 2-3 алдуу гаргаа хаань гү, али сэгнэлтын тэмдэг хоолойгоороо илгаагүй хаань, уншаһан текстынгээ удха зүбөөр ойлгобошье, тэрэнээ тодо бэшээр найруулан хөөрөө хаань;

в) уншаһанаа хөөрөжэ үгэхэдөө, зарим нэгэ ушарта торолсожо, багшын туһаламжаар заһажа хэлэнэн байхадань табиха. «3»

сэгнэлтэ хэрбээ хурагшын:

а) уншахадаа, үгэ хазагайруулжа гү, али үгэ ба үенуудые һэлгүүлжэ, орхижо, 4-5 алдуу гаргаа хаань, эли тодоор уншаагүй хаань;

б) уншалан текстынгээ гол удха багшын туһаламжаар хэлэжэ шадаа хаань;

в) сээжээр уншахадаа, текст гүйсэд мэдэхэгүй, сэгнэлтын тэмдэгүүдтэ зогсолто хээгүй хаань;

г) хэлэлгэ соогоо алдуу гаргахдаа (үгэ буруу хэрэглэхэ, мэдүүлэл дутуу, үсөөн үгэтэй г.м.), уншалан текстынгээ удаа дараа алдаашье хаа, найруулан хэлэжэ шададаг байхадань табиха.

«2» сэгнэлтэ хэрбээ *хурагшын*:

а) үгэ бүхэниие таһалдангаар, сэгнэлтын тэмдэгтэ зогсолто хэнгүй уншахада, 6-наа үлүү алдуу гаргахадань;

б) сээжээр уншаха текстынгээ ехэнхи хубиие мэдэхэгүйдэ, абьян ба үзэгүүдые хазагайруулжа, 6-наа үлүү алдуу гаргахадань;

в) уншалан текстынгээ гол удха хэлэжэ шадаагүй хаань;

г) текстын удхын удаа дараа найруулан хэлэжэ шададаггүй, хэлэлгэдээ олон алдуу гаргадаг байхадань табиха.

Нуралсалай жэлдэ уншалгаар хурагшадай дадал саг үргэлжэ шалгагдажа байха ёһотой (четверть бүхэнэй һүүл багаар). 1-4-дэхи клаасуудта хурагшадай уншаагүй тусхай текст ондоо ном сооһоо абтаха, хурагша бүхэнэй дүршэл шалгахын тула нэгэ текст хэрэглэхэ. Нэгэ минута соо уншалан үгэнүүдэй тоо хараадаа абажа, сэгнэлтэ иигэжэ табиха:

класс	Сэгнэлтэ болон уншаха текстын үгын тоо			
	«5»	«4»	«3»	«2»
1	30-наа дээшээ	15 - 20	15 доошо	-
2	40-ноо дээшээ	30 - 40	25 - 30	25 - наа доошо
3	60-наа дээшээ	50 - 60	35 - 50	35 - наа доошо
4	70-наа дээшээ	60 - 70	45 - 60	45 - наа доошо

Багшын ба үхибүүдэй хэрэглэхэ литература:

Б.Б. Батоев «Методическа заабаринууд». Улаан – Үдэ: Буряадай номой хэблэл, 1987.

Д.Д. Ошоров «Методическа заабаринууд». Улаан – Үдэ: Буряадай номой хэблэл, 1987.

Д.Д. Дарижапова «Диктантнуудай ба изложенинүүдэй суглуулбари».

С.Ц. Содномов «Диктантнуудай суглуулбари». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 2006.

В.Д. Патаева «Буряад уран найхан арадай аман зохёол холбон үзэлгэ». Улаан – Үдэ, 1995

Л.Д. Шагдаров «Буряад, ород оньһон, хошоо үгэнүүд». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 1996.

С.А. Ошорова «Буряад аман зохёол». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 2003.

В.Б. Гомбоев «Һонирхолтой нааданууд». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 2009.

Б.Б. Лхасаранова «Буряад хэлэнэй орфоэпи». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 2009.

Д.С. Базарсадаева «Булагай эхин». Агын хэблэлэй байшан, 2003.

- В.Б-Н. Намсарайн «Буряад онтохонууд». Улаан – Үдэ: Буряадай номой хэблэл, 1988.
- В.Ш. Гулгаров «Буряад үльгэрнүүд» Улаан – Үдэ: Буряадай номой хэблэл, 1988.
- С.Д. Бабуев «Магтаал,үрээл, соло». Улаан – Үдэ: Буряадай номой хэблэл, 1995.
- С.М. Бабушкин «Буряад – ород словарь». Улаан – Үдэ,1992
- К.М. Черемисов «Ород- буряад словарь». Улаан – Үдэ, 1988.
- Ц.Б. Будаев «Онъһон үгэ оншотой». Улаан – Үдэ: Буряадай номой хэблэл, 1988.
- Д.Д. Могоева «Туһатай болооб». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 2003.
- Д.Н. Сультимов «Гуталгүй гулабхаа». Улаан – Үдэ: Буряадай номой хэблэл,1993.
- Д.Д. Ошоров «Сасуутан ». Улаан – Үдэ: Буряадай номой хэблэл, 1988.
- У.Е. Мангутова «Сагаалганай наадан салгидаһаар...». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 2007.
- Д.Д. Ошоров «Табан хурган». Улаан – Үдэ: Буряадай номой хэблэл,1997.